

SİMİT ve PEYNİR'le "BİLİMİNSANİ ÖYKÜLERİ"

**Clyde
Tombaugh**

(1906 - 1997)

Yazan ve Çizen:
Bilgin Ersözlü

1916 yılının güzel bir yaz gecesinde, ABD'nin Illinois eyaletindeki Streator kentindeyiz. Clyde Tombaugh ve arkadaşı Bonnie, o gece bahçede buluşmak üzere sözleşmişler.

Merhaba Clyde. Annem elmalı pasta yapmıştı, sana koca bir dilim getirdim. Geç kalmadım ya?

Hayır, hayır. Tam zamanında geldin Bonnie. Az önce küçük bir bulut vardı ama neyse ki rüzgâra kapılıp gitti. Yıldızlar pırıl pırıl şu an. Haydi, hemen başlayalım.

Evet evet, bence de hemen başlayalım. Elmalı pasta yemek için harika bir gece. Daha önce hiç yıldızların altında elmalı pasta yememişim. Bu benim için bir ilk olacak Peynir. Çok heyecanlandım şu an. Şlap!

Ha ha ha! Hevesini kursağında bırakmak istemem ama Clyde hiç de pasta yemekten söz ediyormuş gibi gelmedi bana Simitçiğim.

Peki bulduğumuz takımyıldızları atlasın üzerinde sen mi işaretleyeceksin, ben mi?

Sırayla işaretleriz. Bak, ben bir takımyıldız gördüm bile!

Gökyüzünü gözlemlemek için mi buluşmuşlar yani? Önce ucundan azıcık koparıp bir tadına baksaydık şu elmalı pastanın bari.

Ha ha hal Öykümüz bitsin, söz, seni elmalı pasta yemeye ben götüreceğim Simitçiğim.

Söyle söyle, hangisi? Onu işaretleyip bir başkasını bulalım hemen.

Büyük Ayı Takımyıldızı. Bak orada.

Büyük Ayı'yı ben de biliyorum. Kocaman bir tavaya benziyor.

Doğru. Onu ayırt etmek çok kolay. Üstelik Büyük Ayı'yı bulunca diğer takımyıldızların yerini belirlemek de kolaylaşıyor.

İki arkadaş kısa süre içinde ellerindeki atlasla adı geçen takımyıldızlardan pek çoğunu gökyüzünde bulmayı başarır.

Kutupyıldızı'ndan Büyük Ayı'ya doğru uzanan hayali bir çizgi var. O hayali çizgiyi takip edersek biraz ileride Aslan Takımyıldızı'nı görebilirmişiz.

Hah! İşte orada! Bu şekil bence aslandan çok kuğuya benziyor gerçi...

Peki Peynirciğim, takımyıldızlara neden hayvan isimleri vermişler sence?

Sadece hayvan isimleri vermemişler Simitçiğim. Nesnelerin ve mitolojik kahramanların isimleriyle anılan takımyıldızlar da var. Zamanında yıldızları tanıyıp birbirinden ayırt edebilmek için gruplara bölmüş ve grubun şekli hayallerinde neyi çağırırdıysa onun ismini vermiş insanlar.

Gökyüzünü gözlemlemek zaman içinde Clyde Tombaugh için bir tutkuya dönüşür. Güneş Sistemimiz, gezegenler, uydular, yıldızlar, Samanyolu ve başka gökadalara hakkında yazılmış ne bulduysa okur. Gökyüzü hakkındaki bilgilerini sürekli artırır. Yıllar geçtikçe çıplak gözle yaptığı gözlemler onu tatmin etmemeye başlar. Artık bir teleskoba gereksinimi vardır ancak onu satın alabilecek maddi olanağı yoktur...

Bu nedenle kendi teleskobunu kendi yapmaya karar verir.

Temelde birkaç merceğe, aynalara ve onları içine düzgün bir biçimde yerleştirebileceğim bir boruya ihtiyacım var. Bu malzemeleri ardiyelerden ve hırdavatçılardan ucuz fiyata toplayıp usulüne uygun bir şekilde bir araya getirebilirim...

Bu kitap bana çok yardımcı olacağı benziyor.

Pek kolay bir işe benzemiyor ama güveniyorum ben Clyde Abi'ye.

Ben de.

Uzun uğraşların ve birkaç hatalı denemenin ardından Clyde Tombaugh mercekleri, aynaları uygun ölçülerde yerleştirilmiş bir teleskop yapmayı başarır.

Çıplak göze kıyasla ne kadar çok ayrıntı fark edilebiliyor böyle! Ay yüzeyindeki kraterleri hiç bu kadar yakından görmemişim. Hah! Odakla azıcık oynayınca daha bile netleşti görüntü! Yaşasın! Çalışıyor teleskobum!

Satürn gezegenini de bul hemen Clyde Abi, teleskobunla halkalarını görebilecek misin bakalım.

Mars gezegenine de bak Clyde Abi. Şu sarımtırak renkte olan gökcismi o galiba.

Clyde Tombaugh yıllar boyunca yaptığı gözlemleri not eder, gördüğü gökcisimlerinin çizimlerini yapar, topladığı bilgileri sistematik bir şekilde bir araya getirir.

Jüpiter gezegeninin bu çizimiyle birlikte üç yıllık gözlemlerimi derlediğim çalışmam tamamlanmış oldu.

Bunu bir gözlemine göndermek istiyorum ama benim gibi bir amatörün çalışmasını ciddiye alırlar mı ki? Ya cevap vermezlerse?

Verirler, verirler.

Bence de. Kısıtlı olanaklarla yaptığı çalışmada bir bilimsani titizliği olduğunu görüp onu tanımak isteyeceklerdir.

Arizona eyaletinde bulunan Lowell Gözlemevi'ndeki gökbilimciler, genç Clyde'a güvenir ve ona o günlerde üzerinde çalıştıkları bir projede görev alma şansı verir.

İnanamıyorum! Daha birkaç hafta önce kendi yaptığım küçük teleskopla Ay'daki kraterleri sayıyordum...

Bugünse fotoğraf bile çekebilen şu koca teleskobun başındayım ve Neptün gezegeninin ötesinde bir gezegen daha olup olmadığını araştıran gerçek bir bilimsel projede çalışıyorum!

Neptün kaçınıcı gezegendi Peynir? Merkür, Venüs, Dünya, Mars...

...Jüpiter, Satürn, Uranüs, Neptün. Sekizinci Simitçiğim.

Clyde Tombaugh bu araştırmayı kısa sürede sonuçlandıran ilginç bir yol izledi. Neptün gezegeninin daha uzağında küçük bir bölüme odaklandı ve birkaç gün üst üste aynı saatte bu bölümün fotoğrafını çekti. Fotoğrafları bir perdeye yansıtıp hızla bir film gibi oynattığında bir değişim görülmezse, fotoğraflarda gördüğü parlak noktaların her birinin bir yıldız olduğundan emin olacaktı. Ama bir hareket vardı. Bu ona Neptün'den uzakta, Güneşimizin etrafında dönen bir gökcisminin daha olduğunu gösterdi. Clyde Tombaugh Plüton'u keşfetmişti!

Bravo Clyde Abi!

Evet. Hem de henüz yirmi dört yaşındaymış Plüton'u keşfettiğinde.

Eh, gezegen ya da cüce gezegen, sonuçta Plüton Güneş'in etrafında dönüyor. Hazır öykümüz bitmişken biz de şu pasta konusuna dönsük mi diyorum Peynirciğim?

Yaşasın! Limonata da içer miyiz elmalı pastanın yanında peki?

Ha ha ha! Merak etme, hemen en yakındaki pastaneye gidiyoruz Simitçiğim.

İçeriz tabii. Bu sıcakta serinlemek için limonata gibisi yok.

Plüton yakın geçmişe kadar Güneş Sistemimizin dokuzuncu gezegeni olarak değerlendirildi. Ancak 2006 yılında Uluslararası Astronomi Birliği, Plüton'un bir gökcisminin "gezegen" olarak kabul edilmesi için gereken özelliklerin hepsine sahip olmadığına karar verdi. Bunda o yıllarda Plüton benzeri başka gökcisimlerinin de keşfedilmesi etkili oldu. Bu gökcisimleri için yeni bir tanımlama yapıldı ve bunlar cüce gezegen olarak sınıflandırıldı.

